

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 12/2021-79

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a zo sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditsa, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Jany Laššákovej, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku (sudca spravodajca), Ľuboša Szigetiho, Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní o návrhu **skupiny 32 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**, zastúpených advokátskou kanceláriou KALLAN Legal s. r. o., Súmračná 25, Bratislava, IČO 52 304 604, v mene ktorej koná advokát a konateľ spoločnosti JUDr. Robert Kaliňák, podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky na vyslovenie nesúladu ustanovenia § 63 ods. 1 písm. f) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky, Chartou základných práv Európskej únie a Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce o skončení zamestnania z podnetu zamestnávateľa č. 158/1982, súlade čl. II bodu 1 zákona č. 76/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s Ústavou Slovenskej republiky, Chartou základných práv Európskej únie, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce o podpore kolektívneho vyjednávania o vykonávaní zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98/1949 a s Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce o podpore kolektívneho vyjednávania č. 154/1981 a súlade ustanovenia § 3 ods. 2 písm. b) a § 3 ods. 3 písm. b) zákona č. 103/2007 Z. z. o trojstranných konzultáciách na celoštátnej úrovni a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o tripartite) v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky za účasti vlády Slovenskej republiky ako vedľajšieho účastníka konania na základe čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s § 78 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **o pozastavení účinnosti** ustanovenia § 63 ods. 1 písm. f) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov takto

rozhodol:

Pozastavuje účinnosť ustanovenia § 63 ods. 1 písm. f) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov

1. Ústavnému súdu bol 22. júna 2021 elektronicky (mailom) a 24. júna 2021 v listinnej podobe (poštou) doručený návrh skupiny 32 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade

a) ustanovenia § 63 ods. 1 písm. f) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej aj „napadnuté ustanovenie Zákonníka práce“) s čl. 35 ods. 1 a 3 v spojení s čl. 12 ods. 2, čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy a čl. 15 ods. 1 v spojení s čl. 21 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) a čl. 4 Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o skončení zamestnania z podnetu zamestnávateľa č. 158/1982,

b) čl. II bodu 1 zákona č. 76/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej aj „napadnuté ustanovenia zákona č. 76/2021 Z. z.“), s čl. 1 ods. 1, čl. 36 ods. 1 písm. g) a čl. 55 ods. 2 ústavy, čl. 28 charty, čl. 11 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce o podpore kolektívneho vyjednávania o vykonávaní zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98/1949 a s Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce o podpore kolektívneho vyjednávania č. 154/1981,

c) ustanovení § 3 ods. 2 písm. b) a § 3 ods. 3 písm. b) zákona č. 103/2007 Z. z. o trojstranných konzultáciách na celoštátnej úrovni a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o tripartite) v znení neskorších predpisov (ďalej aj „napadnutých ustanovení zákona o tripartite“) s čl. 37 ods. 2 a 3 ústavy.

2. Uznesením č. k. PL. ÚS 12/2021-37 z 8. septembra 2021 ústavný súd prijal návrh v celom rozsahu na ďalšie konanie a zároveň návrhu navrhovateľov na pozastavenie účinnosti právnej úpravy uvedenej v bode 1 ods. 1 písm. c) tohto uznesenia nevyhoviel.

II.

Pozastavenie účinnosti napadnutého ustanovenia Zákonníka práce

3. Podľa čl. 125 ods. 2 ústavy ak ústavný súd prijme návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov na ďalšie konanie, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo ak hrozí iný vážny nenapraviteľný následok (rovnako § 78 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd tak môže v zmysle § 78 zákona o ústavnom súde urobiť aj bez návrhu. Podmienkou pozastavenia účinnosti pritom nie je preukázanie reálneho vzniku nežiaduceho účinku napadnutej právnej úpravy, ale postačuje existencia jeho hrozby.

4. Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že pozastavenie účinnosti zákona je vážnym zásahom do právomoci zákonodarného orgánu, preto k nemu pristupuje obozretne, najmä v prípade, ak je

ohrozenie základných práv a slobôd, resp. hrozba hospodárskej škody alebo iného nenapraviteľného následku dostatočne konkretizovaná, pričom z okolností prípadu zjavne vyplýva, že tieto následky možno považovať za preukázané, a teda opodstatnené, a to najmä povahou právneho predpisu alebo jeho časti či jednotlivého ustanovenia, ktorý bol napadnutý v konaní o súlade právnych predpisov (m. m. PL. ÚS 10/2014). Ústavný súd k tomu dodáva, že uvedené ohrozenie, resp. hrozba by mali byť bezprostredné.

5. Ohrozenie základných práv a slobôd znamená, že ďalším uplatňovaním napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo jeho ustanovenia bude zúžený chránený rozsah jednotlivých základných práv a slobôd alebo bude výkon týchto práv a slobôd obmedzovaný (sťažovaný) neprimeranými podmienkami či prekážkami.

6. Ústavný súd musí pri úvahách o ohrození základných práv a slobôd vziať taktiež do úvahy (a) štandard práv (právnú pozíciu) jednotlivcov z obdobia pred napadnutou právnou úpravou, (b) rozsah, v akom bol daný štandard zmenený novou právnou úpravou, a (c) k čomu smeruje návrh na pozastavenie účinnosti a návrh meritórneho rozhodnutia. Ďalej je dôležité prihliadať na (d) reverzibilitnosť právnej pozície jednotlivcov [(ne)napraviteľnosť záťaží spôsobených napadnutou právnou úpravou] a, prirodzene, aj na (e) charakter základného práva, o ohrozenie ktorého ide (porovnaj uznesenie o prijatí sp. zn. PL. ÚS 24/2019).

7. Navrhovatelia navrhovali pozastavenie účinnosti napadnutých ustanovení zákona o tripartite [špecifikované v bode 1 písm. c) tohto rozhodnutia]. Tomuto návrhu navrhovateľov na pozastavenie účinnosti ústavný súd druhým výrokom uznesenia č. k. PL. ÚS 12/2021-37 z 8. septembra 2021 nevyhovel.

8. Podstatou časti veci, v ktorej ústavný súd rozhoduje o pozastavení účinnosti, je ústavnoprávne posúdenie napadnutého ustanovenia Zákonníka práce, či je možnosť *zamestnávateľa dať výpoveď zamestnancovi, ktorý dovŕšil 65 rokov veku a vek určený na nárok na starobný dôchodok* ústavne súladná so zákazom diskriminácie na základe veku.

9. Základnou referenčnou ústavnou normou je v predmetnej veci čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy, ktorý vyžaduje, aby zákon obsahoval ochranu proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania a diskriminácii v zamestnaní. Je potrebné pripomenúť, že ide o základné právo z kategórie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, pričom na základe čl. 51 ods. 1 ústavy zákonodarca určuje obsah daného základného práva a má širokú úvahu pri jeho konkretizácii.

10. V čase rozhodovania ústavného súdu preskúmané ustanovenie ešte nenadobudlo účinnosť, čo však pozastaveniu jeho účinnosti nebráni, keď postačuje, že napadnutá právna úprava nadobudla platnosť a stala sa tak súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky. Nejde teda o situáciu, keď sa pozastavuje už účinné ustanovenie zákona, ale o situáciu, v ktorej by v prípade pozastavenia účinnosti ústavným súdom ustanovenie zákona nadobudlo účinnosť až v prípade prijatia nálezu o meritórnom nevyhovení návrhu.

11. Ústavný súd je súčasťou spoločnosti, nestojí mimo nej (porov. PL. ÚS 13/2012, bod 98), a preto vníma dôležitosť pracovnoprávnych vzťahov vrátane právnej úpravy postavenia zamestnancov s vekom nad 65 rokov, a to nielen abstraktne, ale vrátane aktuálnej faktickej situácie na trhu práce.

12. Ústavný súd preto po predbežnom prerokovaní veci posúdil, či sú splnené podmienky na pozastavenie účinnosti predpisu z vlastnej iniciatívy na základe čl. 125 ods. 2 ústavy v spojení

s § 78 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd musí z hľadiska rešpektu k demokratickému zákonodarcovi uplatňovať *ex offo* pozastavenie veľmi obozretne.

13. Ústavný súd zistil z údajov štatistického úradu (www.statistics.sk), že aktuálne je pracujúcich vo veku 65 a viac rokov približne 40 000 osôb. Uvedený údaj síce zahŕňa aj osoby pracujúce mimo režimu Zákonníka práce, ale možno usúdiť, že aj počet osôb pracujúcich v pracovnom pomere bude značný.

14. Z doterajšieho prieskumu ústavný súd usudzuje, že napadnutá norma patrí do rozsahu (scope) čl. 36 ods. 1 písm. b) v spojení s čl. 12 ústavy. Ak by ústavný súd návrhu vyhovel, znamenalo by to, že napadnutá norma predstavuje zásah do daného práva a má za následok zúženie rozsahu práv zamestnancov v porovnaní s inými zamestnancami.

15. Ústavný súd obdobne ako iné európske ústavné súdy s právomocou pozastaviť účinnosť právnych predpisov (*Spolkový ústavný súd BVerfGE 91, 70 <76 f.>; 118, 111 <123>; 140, 211 <219 para. 13>*) považuje za zvlášť dôležité kritérium pre rozhodnutie o pozastavení účinnosti právnej normy možnosť reverzibility prípadných negatívnych účinkov neústavnej právnej úpravy, reverzibilitu právnej a faktickej situácie, ktorá vyplynula z novej právnej úpravy.

16. Ústavný súd spravidla pozastavuje účinnosť noriem, ktoré upravujú vertikálne vzťahy medzi štátom a jednotlivcom, čo je prirodzené s ohľadom na zmysel ľudských práv, ktorým je ochrana jednotlivca pred štátnou, resp. verejnou mocou. V prerokúvanej veci ide o horizontálny vzťah medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ktorý je právno-mocensky upravený štátom. Paradoxne, pri tomto type vzťahov má štát menšie možnosti napraviť neústavný stav. Ústavný súd podotýka, že by bolo nadmerne sťažené až nemožné prinavrátiť prepusteným zamestnancom ich pôvodnú právnu pozíciu.

17. Zákonník práce je súkromnoprávnou úpravou kódexového typu, ktorá vytvára rámec pre stabilné zmluvné vzťahy medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Z uvedeného dôvodu môže byť pre právne vzťahy vzniknuté na základe doterajšej úpravy z hľadiska právnej istoty bezpečnejšie zachovanie aktuálneho právneho stavu do rozhodnutia vo veci samej.

18. Ústavný súd už takto postupoval vo veci sp. zn. PL. ÚS 13/2012 – *platy sestier*, v ktorom taktiež posudzoval horizontálny vzťah medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. V uznesení o prijatí a pozastavení veci (PL. ÚS 13/2012-30 z 11. júla 2012) uviedol, že „*pokiaľ má ústavný súd pri posudzovaní návrhu na pozastavenie účinnosti zákona pochybnosti o tom, či ponechať v platnosti súčasnú právnu úpravu (zachovať status quo), alebo sa rozhodnúť pre pôvodnú úpravu (status quo ante), teda pokiaľ sú argumenty proti pozastaveniu na jednej strane a pre pozastavenie na strane druhej v zásade rovnocenné, tak ako to bolo v danom prípade, podľa názoru ústavného súdu môže byť rozumné uprednostniť skôr doterajšiu právnu úpravu, a preto sa ústavný súd v okolnostiach danej veci priklonil k pozastaveniu účinnosti predmetného zákona*“ (porovnaj *Umbach, D. C., Clemens T., Dollinger F-W. (Hrsg.) : Bundesverfassungsgerichtsgesetz: Mitarbeiterkommentar und Handbuch, C. F. Müller Verlag, Heidelberg 2005, s. 574*).

19. Aktuálna právna úprava však môže byť odôvodnená potrebou generačnej výmeny zamestnancov pri zachovaní sociálneho zabezpečenia odchádzajúcich zamestnancov. Na jednej strane tak stojí hodnota dlhodobého koncepčného cieľa s tým, že na druhej strane stojí aktuálne

bezprostredné riziko prípadného prepustenia nemalého počtu zamestnancov s praktickou nemožnosťou návratu pôvodného stavu.

20. Z doterajšieho zoznámnia ústavného súdu s vecou vyplýva, že ide o právne zložitú vec. Aplikuje sa v nej ústavné právo, antidiskriminačné právo, pracovné právo, európske právo a právo Medzinárodnej organizácie práce. Dôkladné posúdenie si vyžiada určitý čas, počas ktorého by sa bez pozastavenia účinnosti uplatňovala preskúmaná právna úprava.

21. Ústavný súd uzatvára, že vychádzajúc z (i) obmedzenia základného práva (bod 14), (ii) z potenciálne nemalého počtu dotknutých osôb (body 13 a 19) a (iii) zo sťaženej možnosti nápravy protiústavnosti (body 15 – 18) možno konštatovať, že ďalšie uplatňovanie napadnutej normy môže ohroziť základné práva a slobody, prípadne spôsobiť iný vážny nenapraviteľný následok (čl. 125 ods. 2 ústavy). Preto sú splnené požiadavky na pozastavenie ustanovenia *ex offio*, tak ako je uvedené vo výroku uznesenia. Ústavný súd poznamenáva, že tým nijako neprejudikuje meritórny výsledok veci.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

Podľa čl. 125 ods. 6 ústavy sa rozhodnutie ústavného súdu o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzné.

Podľa § 83 zákona o ústavnom súde uznesenie ústavného súdu o pozastavení účinnosti napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia a uznesenie o zrušení pozastavenia účinnosti napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia je právoplatné a všeobecne záväzné odo dňa jeho vyhlásenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

V Košiciach 15. decembra 2021

Ivan Fiačan
predseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky